

PROGRAM HRVATSKE DEMOKRATSKE ZAJEDNICE

SADRŽAJ

1. PROSLOV
2. TEMELJNA NAČELA
3. HRVATSKA DRŽAVA
4. DOMOVINSKI RAT I HRVATSKI BRANITELJI
5. PRAVNA DRŽAVA
6. GOSPODARSTVO I SOCIJALNA POLITIKA
7. ZNANOST, TEHNOLOGIJA I SVEUČILIŠTE
8. PREDŠKOLSKI ODGOJ, OSNOVNO I SREDNJE ŠKOLSTVO
9. NACIONALNA SIGURNOST
10. ZDRAVSTVO
11. KULTURA
12. EKOLOGIJA
13. OBITELJ
14. MLADEŽ
15. STARIJE OSOBE
16. VJERSKE ZAJEDNICE
17. HRVATSKA I SVIJET

UVOD

Polazeći od svih bitnih dosadašnjih programskih dokumenata Hrvatske demokratske zajednice, a napose od:

- Programske deklaracije s Osnivačke skupštine HDZ-a od 17. lipnja 1989. godine,
- Programa HDZ-a prihvaćenog na II. Općem saboru HDZ-a,
- Programske deklaracije IV. Općega sabora HDZ-a,
- zaključaka Središnjeg odbora HDZ-a iz prosinca 1998. godine,
- Programske deklaracije V. Općega sabora HDZ-a, i
- Političke rezolucije VI. Općega (Izvještajnog) sabora HDZ-a,

VII. Opći sabor HDZ-a donosi Program Hrvatske demokratske zajednice.

PROSLOV

Hrvatska demokratska zajednica, utemeljena 17. lipnja 1989. u Zagrebu, pojavila se u vrijeme dubokih političkih i društvenih mijena u Europi. Rasap totalitarnoga komunističkog sustava na istoku Europe, te raspad umjetnih državnih tvorevina, izazvao je krizu i u tadašnjoj federaciji na jugoistoku Europe, te se poslije dugih stoljeća ukazala prilika da hrvatski narod ostvari težnje za svojom, samostalnom i nezavisnom državom. Hrvatska demokratska zajednica, pod vodstvom prvog predsjednika i utemeljitelja dr. Franje Tuđmana, jedina je među svim političkim strankama i strujama nastupila s jasnim programskim ciljem uspostave demokratske, samostalne i suverene države, te je zato ubrzo nakon osnutka narasla u hrvatski općenarodni, državotvorni i osloboditeljski pokret, i nepunu godinu dana poslije utemeljenja - 30. svibnja 1990. - preuzela vlast u Hrvatskoj, nakon pobjede na prvim slobodnim, demokratskim izborima. Hrvatska demokratska zajednica bila je središnja snaga hrvatskoga nacionalnog i demokratskog preporoda svršetkom dvadesetoga stoljeća, vođenog spasonosnom idejom pomirbe unutar hrvatskoga narodnog bića, zavađenog i podijeljenog u političkim i ratnim

olujama dvadesetoga stoljeća, idejom zajedništva domovinske i iseljene Hrvatske, i svijesti da su Hrvati u Bosni i Hercegovini nerazdvojni dio jedinstvenoga hrvatskog narodnog bića.

Hrvatska demokratska zajednica temelji svoj program na sintezi svih pozitivnih, a odbacivanju svih negativnih sastavnica političkoga razvitka hrvatskoga naroda u novijoj povijesti, na nauku Ante Starčevića, braće Radić, na antifašizmu i antikomunizmu. Hrvatska demokratska zajednica inicirala je izradu novoga, demokratskog Ustava Republike Hrvatske, što ga je Hrvatski sabor proglasio 22. prosinca 1990., a u proljeće 1991. predložila je provedbu referenduma za državnu samostalnost. Na temelju rezultata referenduma, Hrvatski sabor je 25. lipnja 1991. prihvatio prijedlog HDZ-a i donio Ustavnu odluku o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske, a 8. studenoga iste godine - u jeku Domovinskoga rata - prekinuo sve državno-pravne sveze s republikama i pokrajinama koje su tvorile bivšu SFRJ. U siječnju 1992. Republika Hrvatska je međunarodno priznata, a 22. svibnja te godine postala je članicom Ujedinjenih naroda. Pod vodstvom Hrvatske demokratske zajednice i njezina predsjednika dr. Franje Tuđmana, prvoga predsjednika moderne hrvatske države, Republika Hrvatska obranila se 1991. od agresije Srbije, Crne Gore, jugoslavenske armije i srpskih četničkih paravojnih postrojba u samoj Hrvatskoj, zahvaljujući političkoj volji, odlučnosti i domoljublju hrvatskih ljudi i iznad svega hrabrosti hrvatskih branitelja. Godine 1995. Republika Hrvatska je vojno-redarstvenim akcijama oslobodila najveći dio okupiranih teritorija, a 1998. na miran način reintegrirala hrvatsko Podunavlje u svoj državno-pravni sustav. Usporedo s obranom, svladana je i najveća prognanička i izbjeglička kriza u Europi poslije Drugoga svjetskog rata, a do početka 21. stoljeća pretežito su obnovljene privatne i javne zgrade, gospodarski objekti, infrastruktura, te sakralni i kulturno-povijesni spomenici stradali u srpskoj agresiji.

Pod vodstvom Hrvatske demokratske zajednice uveden je u Republici Hrvatskoj demokratski poredak nakon desetljeća komunističkog, totalitarnog sustava, te ostvaren prijelaz na gospodarski sustav sukladan tradiciji razvijenih demokratskih država. Izgrađene su državne institucije i utemeljen pravni poredak, stvorena i organizirana Hrvatska vojska, redarstvo i diplomacija, te ostvareno punopravno članstvo u Vijeću Europe, Organizaciji za sigurnost i suradnju u Europi (OESS), Srednjoeuropskoj inicijativi (SEI), Podunavskoj komisiji i drugim međunarodnim institucijama. Uvedena je nacionalna valuta - kuna, svladana je hiperinflacija i ostvarena stabilnost tečaja i cijena. Provedena je porezna reforma, uspostavljena proračunska ravnoteža i osigurana makroekonomska stabilnost zemlje. Uvedena je sloboda tiska i ostalih medija. Katoličkoj crkvi i svim ostalim vjerskim zajednicama osigurana je puna sloboda i sigurnost djelovanja, a stvoreni su i uvjeti za povratak dobara, oduzetih u jugokomunističkom režimu.

Hrvatska demokratska zajednica je u tijeku devedesetih godina dvadesetoga stoljeća iz hrvatskog općenarodnog pokreta prerasla u modernu narodnu stranku, ustrojenu poput srodnih stranaka u europskim zemljama s demokratskom tradicijom.

U središtu političkoga promišljanja i djelovanja Hrvatske demokratske zajednice je čovjek sa svim svojim neotuđivim pravima i nezaobilaznom individualnošću i društvenom odgovornošću - čovjek kao politički subjekt, ravnopravan i jednakovrijedan neovisno o rasi, naciji, vjeri, spolu ili dobi. Hrvatskoj demokratskoj zajednici su strane bilo kakve ideološke dogme i svaki oblik političkoga radikalizma i ekstremizma, bez obzira na njihov predznak.

Hrvatska demokratska zajednica je privržena načelima demokracije, poštivanju ljudskih sloboda, vladavini prava i načelu slobodnoga tržišta.

Odgovorna prema sadašnjosti i budućnosti, Hrvatska demokratska zajednica je svjesna povijesti i osjeća obvezu prema duhovnoj i kulturnoj baštini hrvatskoga naroda, kao dijelu općeeuropskoga civilizacijskog i kulturnog naslijeđa.

Hrvatska demokratska zajednica želi sačuvati baštinu svoga utemeljitelja dr. Franje Tuđmana, te u slobodi i ravnopravnosti suoblikovati ujedinjenu Europu. Da bi i nadalje u novim okolnostima mogla biti na visini svoje povijesne zadaće, Hrvatska demokratska zajednica mora svoje ciljeve i svoju djelatnost temeljiti na dosadašnjim iskustvima i na programskim osnovama na kojima je ostvarila sve stečevine, učvršćujući svoj program i

svoju djelatnost načelima kršćanske civilizacije zapadnoga svijeta kojemu hrvatski narod oduvijek pripada.

TEMELJNA NAČELA

Hrvatska demokratska zajednica je narodna stranka koja okuplja sve slojeve hrvatskoga naroda i drugih građana Republike Hrvatske, na načelima demokracije i kršćanske civilizacije, te na tradiciji i identitetu hrvatskoga društva i naroda.

Sloboda je središnje načelo Hrvatske demokratske zajednice. HDZ zastupa načelo prava svakoga čovjeka na njegovu posebnost i osobnost u skladu s vlastitim uvjerenjem.

Sloboda pojedinca nužno sadrži svijest o poštivanju i prihvaćanju slobode drugoga i to je - uz odgovornost prema budućim naraštajima i sudbini svijeta - jedino njezino ograničenje.

Čovjek kao osoba temelj je, svrha i cilj svih društvenih institucija, a društvo je socijalna dimenzija čovjeka. Najvažnijom ljudskom zajednicom HDZ smatra obitelj, te njezinu održanju i sustavu vrijednosti iz kojega proistječe, pridaje najveću pozornost.

Hrvatska demokratska zajednica drži da je ravnopravnost jedno od temeljnih ljudskih dobara, u što ubraja i ravnopravnost žena i muškaraca. Za HDZ je ravnopravnost spolova ne samo jedno od najvažnijih ljudskih prava, nego i stalna politička zadaća.

Ravnopravnost žene i muškarca treba se razvijati u njihovu partnerstvu na svim razinama - u obitelji, na radu, u javnom i društvenom životu. Svi ljudi, nezavisno o spolu, trebaju imati jednake početne izgleda na razvoj i karijeru, kao što moraju biti jednake i materijalne naknade za njihov rad.

HDZ smatra da je supsidijarnost osnovica demokracije. Država, županija, grad ili općina, trebaju prepuštati građanima ili skupinama građana sve one zadaće, djelatnosti i odluke koje građani mogu sami uspješno izvršiti. Država ne dirigira, nego koordinira odnose između interesnih skupina. Politika mora potaknuti supsidijarnost gdje god je to moguće i ostvarivo, te stvoriti pravne i druge uvjete za njezin razvitak i djelovanje.

Za HDZ, kao narodnjačku stranku koja prihvaća socijalni nauk Katoličke crkve, načelo solidarnosti je jedan od glavnih temelja političkoga promišljanja i rada. Svaki građanin ima pravo uživati solidarnost, ali je istodobno obavezan biti solidaran prema drugima.

Opće dobro i socijalno partnerstvo u temelju su naše socijalne i gospodarske politike. U ostvarenju toga cilja priklanjamo se i zastupamo u političkoj praksi uspostavu stabilnoga sustava vrijednosti, koje proizlaze iz temeljnih vrednota kršćanske civilizacije. Držimo da bez takvoga promišljanja nema stabilnog i učinkovitog socijalno-gospodarskog sustava, niti istinske socijalne države, kojoj težimo. S tim u svezi zalažemo se za pravo na rad i plaću koja omogućava dostojan život čovjeka i obitelji, za državu socijalnih ulaganja i za stalno ponovno promišljanje zakona koji pridonose dostojanstvu ljudske osobe, poštovanju privatnog vlasništva i shvaćanju politike kao javnoga posla za opće dobro. Držeći da rad nije samo pitanje egzistencije, nego i izraz dostojanstva i sudionitva u zajedničkoj sudbini spoznaje i napretka, HDZ smatra zapošljavanje svojom temeljnom zadaćom.

Hrvatska demokratska zajednica drži da je pravo na život osnovno i neotuđivo pravo svakoga čovjeka. Za nas kao stranku koja prihvaća kršćansku etiku, pravo na život znači i pravo na život još nerođenoga djeteta.

Odgovornost prema djeci, kako rođenoj tako i nerođenoj, snose u jednakoj mjeri i majka i otac. Mi polažemo veliku nadu i vjeru u djecu, nositelje života u budućnosti naše domovine, te smatramo našom obavezom rad na ostvarenju društva u kojemu će djeca biti radost, a ne teret.

Čuvanje ljudskoga okoliša držimo našom velikom odgovornošću prema budućim naraštajima. Čovjekova odgovornost prema životu u njegovoj cjelokupnosti ima korijen u kršćanskoj tradiciji hrvatskoga naroda. Mi jesmo za korištenje prirode u svrhu boljitka čovjeka, ali ne u opsegu u kojemu bi bila ugrožena sposobnost njezine obnove. Svjesni da ekološki problem prelazi granice nacionalne odgovornosti, zalažemo se za neupitnu suradnju Republike Hrvatske na međunarodnom planu.

HRVATSKA DRŽAVA

Kao narodna i državotvorna stranka, Hrvatska demokratska zajednica smatra suverenu državu Hrvatsku temeljnom pretpostavkom opstanka hrvatskoga naroda i sredstvom za ostvarenje nacionalnih interesa.

Republika Hrvatska je demokratska i socijalna država.

Republika Hrvatska je nacionalna država hrvatskoga naroda, u kojoj manjine moraju uživati sva prava na temelju najviših europskih i svjetskih standarda, te na osnovi Povelje Ujedinjenih naroda.

Na temelju povijesnoga iskustva hrvatskoga naroda i njegovih suvremenih težnja i zadaća, HDZ vidi Republiku Hrvatsku kao socijalnu državu usmjerenu na boljitak i dostojan život čovjeka, obitelji i svih društvenih slojeva. Tako ustrojena država omogućava puni razvitak slobode i djelotvornu zaštitu svih hrvatskih građana.

Državna uprava i lokalna samouprava

Hrvatska demokratska zajednica zalaže se za ravnotežu između državne uprave i lokalne samouprave na načelu supsidijarnosti.

Zauzimamo se za uravnoteženi razvitak svih područja Republike Hrvatske.

Hrvatska demokratska zajednica drži da upravni i samoupravni ustroj Republike Hrvatske treba počivati na županijama, gradovima i općinama, u skladu s hrvatskom tradicijom.

Nastojat ćemo lokalnu samoupravu što više približiti građanima na način da su općine, gradovi i županije samostalni u odlučivanju u svim poslovima lokalnog značaja koja nisu Ustavom ili zakonom stavljena u nadležnost državnim tijelima, te da samo podliježu njihovom nadzoru. Pritom treba voditi računa da lokalna samouprava bude što više učinkovita i racionalna.

Zauzimamo se za pristup u određivanju djelokruga rada pojedine jedinice lokalne samouprave, koji će uvažavati njezinu posebnost. Na taj bi se način velikim gradovima utvrdio djelokrug rada i na području školstva, primarne zdravstvene zaštite, davanja suglasnosti na dokumente potrebne za gradnju, poslove državnih matrica i vođenja popisa birača.

Zauzimamo se za neposredan izbor načelnika, gradonačelnika i župana, čime bi oni kao nositelji izvršne vlasti imali jači legitimitet i vjerodostojnost u provođenju utvrđene politike, djelovanja i rada jedinice lokalne samouprave.

Smatramo da regionalno ustrojstvo nije prirodna tradicija hrvatske države, te da bi uspostava regija značila buđenje nametnutih povijesnih podjela.

Demokracija

Hrvatska demokratska zajednica čvrsto zagovara temeljna načela demokracije i potiče slobodno izražavanje svih zamisli u donošenju rješenja, ali i podređivanje većinski donesenim odlukama. Načelom demokratskoga odlučivanja trebaju biti prožeti svi oblici i sve razine društvenoga i državnog života, te međuodnosi državnih subjekata.

Dioba vlasti

Hrvatska demokratska zajednica zauzima se za punu i cjelovitu provedbu u Ustavu Republike Hrvatske zapisane razdiobe zakonodavne, izvršne i sudske vlasti.

DOMOVINSKI RAT I HRVATSKI BRANITELJI

Hrvatska demokratska zajednica duboko poštuje junaštvo hrvatskih branitelja, koji su u Domovinskom ratu očuvali mladu hrvatsku državu, te oslobodili područja Republike Hrvatske okupirana u srpskoj agresiji.

Hrvatska demokratska zajednica štiti će čast, ponos, ugled i dostojanstvo hrvatskih branitelja i Domovinskoga rata. Odlučno ćemo se suprotstavljati pokušajima krivotvorenja povijesne istine o Domovinskom ratu, kao i krivotvorenja cjelokupne novije hrvatske povijesti.

Hrvatska demokratska zajednica drži neprihvatljivim bilo kakav sudski postupak protiv hrvatskih zapovjednika, branitelja ili obnašatelja državnih dužnosti, na temelju objektivne odgovornosti, smatrajući takav postupak zadiranjem u karakter Domovinskoga rata. Ovaj stav HDZ-a odnosi se kako na hrvatske, tako i na međunarodne sudove.

Republika Hrvatska vodila je pravedan i legitiman obrambeni i osloboditeljski rat - a ne agresivni i osvajački prema bilo kome - u kojemu je branila svoj teritorij od velikosrpske agresije unutar međunarodno priznatih granica. Uspješna obrana u Domovinskom ratu s konačnim oslobodilačkim vojno-redarstvenim akcijama "Bljesak" i "Oluja", stvorila je i pretpostavke za uspostavu mira u Bosni i Hercegovini.

HDZ smatra da je temeljna vrijednost Domovinskoga rata uspostava i obrana državnog suvereniteta i teritorijalnog integriteta Republike Hrvatske, čime su stvorene pretpostavke za djelovanje pravne države i vladavinu prava, te zakonito funkcioniranje državnih tijela.

Hrvatska demokratska zajednica drži svojom dužnošću osigurati trajnu i punu brigu za obitelji poginulih, zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja, za hrvatske branitelje i njihove obitelji. Ta se briga treba očitovati u zakonskim rješenjima povoljnim za branitelje, u nastojanju za njihovim zapošljavanjem ili samozapošljavanjem poticajnim mjerama, u izgradnji kuća i stanova za branitelje i njihove obitelji - osobito u ratom opustošenim krajevima - te u brizi za školovanje i zapošljavanje djece poginulih, zatočenih i nestalih branitelja, kao i njihovo stambeno zbrinjavanje.

HDZ smatra da treba odlučnije prići problemu pronalazjenja zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja i civila, te pružiti učinkovitu psihosocijalnu zaštitu stradalnicima Domovinskoga rata.

Ratni vojni invalidi stradali u Domovinskom ratu moraju biti stalna briga hrvatske države, koja im treba omogućiti dostojan život, standard i zdravstvenu skrb. U tom smislu treba izmijeniti Zakon o pravima hrvatskih branitelja, osobito u dijelu koji se odnosi na stopostotne invalide.

Hrvatska demokratska zajednica ostaje privržena zamisli stvaranja zajednice udruga proizašlih iz Domovinskoga rata, smatrajući da bi na taj način hrvatski branitelji učinkovitije zastupali svoje interese i potrebe.

PRAVNA DRŽAVA

Pravna država je glavni uvjet, a istovremeno i oslonac svake demokratske države. Njezina glavna zadaća sastoji se u osiguranju pravne sigurnosti s ciljem funkcionalnog održavanja ustavnopravnog poretka, unutarnje sigurnosti i oživotvorenju temeljnih vrednota demokratskog poretka, sloboda i prava građana.

U ozbiljenju učinkovitog djelovanja pravne države i vladavine prava HDZ se obvezuje voditi politiku koja će:

- jamčiti svim građanima RH brzu i djelotvornu pravdu, poštujući pri tom kao vrhovno načelo jednakost svih građana pred zakonom;
- poduzimati snažne korake prema učvršćenju vjerodostojnosti i povjerenja građana u sve institucije pravosudno-upravnog sustava, osnažujući puninu neovisnosti sudbene vlasti;
- organizirati i poticati institucije pravne države za odlučnu borbu protiv korupcije, organiziranog kriminala, trgovine drogama, svom silinom i oštrinom prema jezgrama kriminalne hijerarhije, onemogućujući preventivno i represivno spregu vlasti i kriminala, osobito sprječavajući povezanost i isprepletenost nositelja javnih dužnosti s njihovim osobnim interesima;

- promicati prava nacionalnih manjina i etničkih skupina s ciljem očuvanja i zaštite njihova identiteta i kulturnih osobitosti, osobito u prosvjeti, kao poštovanih i punopravnih dijelova hrvatskog društva, suprotstavljajući se istovremeno pokušajima manipulacije i instrumentalizacije nacionalnih manjina na način da se pod maskom tzv. "pozitivne diskriminacije" pripadnicima nacionalnih manjina uvodi diskriminacija hrvatskog naroda dovodeći ga u pojedinim područjima u položaj nacionalne manjine, ili kršenjem ustavnog načela o jednakom pravu glasa svih državljana Hrvatske uvođenjem dvostrukog prava glasa;
- u suradnji s Međunarodnim kaznenim sudom u Haagu HDZ će snažno i odlučno ustrajati na obrani strateških interesa Hrvatske i njezine nacionalne sigurnosti. Uredit ćemo, sukladno zakonima nekih zapadnih zemalja zakonske odredbe koje reguliraju suradnju s haškim tribunalom, na način da će mjerodavna tijela izvršne i sudske vlasti utvrđivati vjerodostojnost i dokazno-činjeničnu utemeljenost optužaba, odbijajući optužbe u kojima se posredno Hrvatsku izvodi na optuženičku klupu. Osuđujući sve ratne zločine, HDZ istodobno ukazuje na nedosljednosti i propuste u radu Međunarodnoga kaznenog suda u Haagu, te odbacuje njegovu politizaciju. Takvi pokušaji politizacije vode prema reviziji povijesnih događaja u Hrvatskoj i njezinom susjedstvu, te negiraju karakter Domovinskoga rata kao pravednog, legitimnog, obrambenog i osloboditeljskog.

GOSPODARSTVO I SOCIJALNA POLITIKA

Nakon povijesne uloge koju je HDZ na čelu s predsjednikom Tuđmanom imala u obrani i oslobađanju suverene i demokratske Republike Hrvatske, te njezinu međunarodnom priznanju, naša stranka želi, hoće i može dokazati svoju kompetentnost i uspješnost u ostvarenju gospodarskog razvitka koji će Hrvatsku učiniti državom blagostanja, pune zaposlenosti, društvene pravde i egzistencijalne sigurnosti za sve njezine građane. Prvom pretpostavkom za zaustavljanje dramatičnog produbljavanja sadašnje gospodarske i socijalne krize, te za pokretanje uspješnog gospodarskog razvitka, držimo povratak samopouzdanja i vjere u vlastite snage, kakvo je pokretalo hrvatske ljude u vremenima stvaranja, obrane i oslobađanja Hrvatske. Svoju gospodarsku politiku, čiji je konačni cilj dostizanje stupnja gospodarske razvijenosti u zemljama Europske unije, HDZ temelji na ovim načelima:

- nasuprot neprihvatljivom i socijalno neosjetljivom gospodarskom liberalizmu koji, na štetu zaposlenih i općih interesa društva, privilegira isključivo uski krug vlasnika kapitala, smatramo da je put u sigurnu budućnost socijalno tržišno gospodarstvo utemeljeno na uravnoteženim interesima i partnerstvu radnika, poduzetnika i države, pri čemu će nacionalno bogatstvo biti u vlasništvu što većeg broja hrvatskih građana;
- siguran gospodarski rast i razvitak ostvariv je isključivo na tehnološkoj obnovi, novom zapošljavanju, te povećanju proizvodnje i izvoza;
- u sadašnjim okolnostima brzih promjena i neizbježne konkurencije na europskom i svjetskom tržištu, ključ dugoročnog i stabilnog gospodarskog napretka jest ulaganje u znanost, obrazovanje i nove tehnologije, te poticanje realnih investicija utemeljenih na domaćem i inozemnom kapitalu;
- u ostvarivanju poželjnog gospodarskog razvitka zadaće države su: osigurati stabilan pravni okvir koji će biti poticajan za nove investicije i novo zapošljavanje u dinamičnom socijalno tržišnom gospodarstvu, uspostaviti sustav odgoja i naobrazbe koji će osposobljavati mlade ljude za sve vrste poduzetništva, osigurati sustav stabilne opskrbe energentima, izgraditi potrebnu prometnu infrastrukturu, osigurati ekološku zaštitu prirodnih dobara, postići međunarodne ugovore koji će biti poticajni za izvoz hrvatskih proizvoda na inozemno tržište, osigurati makroekonomsku stabilnost;
- ljudsko znanje, osobito mladi obrazovani ljudi, prirodna dobra, napose more, otoci, poljoprivredno zemljište i šume, te nove industrijske i informatičke tehnologije, temeljni su čimbenici hrvatskog gospodarskog razvitka. Umjesto odlaska mladih ljudi iz domovine u svijet, hrvatsko gospodarstvo mora biti osposobljeno izvoziti znanje u obliku kvalitetnih

proizvoda;

- uz tradicionalne izvore energije Hrvatska treba iskoristiti svoje prirodne mogućnosti za proizvodnju regenerativne energije (sunce, vjetar, bio masa);
- sveukupna gospodarska politika treba biti usmjerena ka ravnomjernom razvitku svih hrvatskih krajeva, osobito otoka i područja od posebne državne skrbi, s ciljem ujednačenog gospodarskog razvitka i poželjnog rasporeda stanovništva, što su bitni čimbenici opće nacionalne sigurnosti i stabilnosti;
- bitan čimbenik gospodarske sigurnosti i poželjnog napretka jest i stabilan bankarski sustav, u kojem ne smije biti monopolističkog položaja, osobito stranih vlasnika. Pravnim propisima treba osigurati mehanizme da banke u Hrvatskoj kapitalom kojim raspolažu primarno kreditiraju hrvatsko gospodarstvo. Uz privatne banke, mora postojati i snažna banka u pretežitom vlasništvu države, radi usklađivanja gospodarske politike s hrvatskim nacionalnim interesima i interesima hrvatskih ljudi, te kao jamstvo da će štednja hrvatskih građana poslužiti razvitku hrvatskoga gospodarstva;
- nužno je zaustaviti intenzitet dosadašnjeg inozemnog zaduživanja Hrvatske, jer to znači prebacivanje sadašnjih teškoća na buduće naraštaje, što dovodi Hrvatsku u neprihvatljiv ovisnički položaj prema stranim financijskim središtima moći;
- svojim znanjem, iskustvom i kapitalom, hrvatsko iseljeničtvo može i treba biti snažan čimbenik u obnovi i razvitku hrvatskog gospodarstva;
- obrtništvo, dinamično i prilagodljivo malo i srednje poduzetništvo, u promjenjivom gospodarskom okruženju, mogu i moraju biti glavni nositelji hrvatskog gospodarskog napretka;
- u svrhu uspješnog zajedničkog nastupa na inozemnim tržištima, moderna hrvatska poduzeća koja se bave sličnim djelatnostima trebaju pronaći mogućnost suradnje i povezivanja;
- turizam, povezan s uslužnim djelatnostima i poljoprivredom, najperspektivnija je hrvatska gospodarska grana. U svim oblicima turističke ponude treba biti obuhvaćena hrvatska kulturna baština;
- prehrambena, farmaceutska, drvna i metalna industrija te brodogradnja, kojoj treba vratiti jedno od vodećih mjesta u svijetu, koristeći znanje, tradiciju i prirodne izvore, mogu i moraju svojim finalnim proizvodima osvojiti više prostora na europskom i svjetskom tržištu;
- u procesu privatizacije energetskog sektora, zbog sveukupne nacionalne sigurnosti, država treba zadržati kontrolne udjele;
- načelo konkurencije u hrvatskom gospodarstvu mora biti dominantan oblik odnosa na tržištu, načelo regulacije treba primijeniti gdje je to neophodno;
- etička načela koja promiče Katolička crkva u svom socijalnom nauku jamstvo su razvitka zdravog, uspješnog gospodarstva te solidarnog partnerstva među sudionicima gospodarstva i tržišne utakmice.

HDZ će upotrijebiti sve svoje snage, sve sposobnosti i energiju svojih najboljih ljudi, pozivajući na sudjelovanje i sve kreativne snage izvan HDZ-a, kako bi na navedenim načelima bio ostvaren hrvatski gospodarski razvitak s godišnjim rastom većim od 5%, što bi bio put k punoj zaposlenosti i osposobljavanju hrvatskog gospodarstva za uspješno natjecanje na domaćem, europskom i svjetskom tržištu.

Poljoprivreda. Polazeći od općih i dugoročnih nacionalnih interesa, za HDZ poljoprivreda je mnogo više nego li jedna od grana gospodarstva.

Svrhovit razvitak poljoprivrede i svekoliki boljitak hrvatskog sela i seljaka, HDZ ubraja u najznačajnije čimbenike hrvatske nacionalne sigurnosti, političke i socijalne stabilnosti, ravnomjernog razvitka svih hrvatskih krajeva i, napose, nužne demografske obnove hrvatskog naroda.

Temeljnim nositeljem poljoprivredne proizvodnje HDZ smatra obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo.

Temelje moderne hrvatske poljoprivrede HDZ prepoznaje u hrvatskim prirodnim bogatstvima (povoljna klima, ekološki sačuvano poljoprivredno zemljište, obilje čistih voda), radišnosti hrvatskog seljaka i stalnoj brizi i potpori hrvatske države.

HDZ smatra nužnim temeljne odrednice razvitka moderne hrvatske poljoprivrede i razvitka hrvatskog sela utvrditi u dokumentu "Hrvatska nacionalna poljoprivredna politika" koji treba donijeti Hrvatski sabor.

Strateške ciljeve hrvatske poljoprivrede HDZ prepoznaje u:

- a) postizanju što većeg stupnja samoopskrbe sa što većim brojem poljoprivrednih proizvoda,
- b) plasman što većeg dijela hrvatskih poljoprivrednih proizvoda na hrvatskom turističkom tržištu,
- c) što većem izvozu hrvatskih kvalitetnih poljoprivrednih proizvoda na europsko i svjetsko tržište,
- d) što većoj sigurnosti i izvjesnosti otkupa (burza roba, veletržnice u gradovima),
- e) racionalnoj organizaciji tržišta poljoprivrednih proizvoda.

Da bi prethodno navedeni ciljevi bili ostvarivi, HDZ smatra nužnim osigurati sljedeće pretpostavke:

Poljoprivredno zemljište u vlasništvu države u svrhovitim površinama, uz prihvatljive cijene i rokove plaćanja, kroz prodaju, zakup ili koncesiju, primarno dati u posjed obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima.

Donijeti potrebne zakone i druge odluke koji će pokrenuti proces nužnog okrupnjavanja postojećih poljoprivrednih površina u vlasništvu hrvatskog seljaka.

U što kraćem roku omogućiti da pojedino obiteljsko gospodarstvo u Hrvatskoj, u prosjeku, ima na raspolaganju poljoprivredno zemljište površine 20 do 30 hektara.

Donijeti potrebne odluke o područnoj strukturi poljoprivredne proizvodnje, koja će imati državnu potporu.

Sredstvima državnog proračuna izgraditi krupnu infrastrukturu za navodnjavanje što većeg dijela poljoprivrednih površina.

Ustanoviti državnu poljoprivrednu (agro) banku. Omogućiti najpovoljnije i najjednostavnije kreditiranje obiteljskih gospodarstava.

Uspostaviti svrhovit sustav subvencija, uključujući i eventualno uvođenje izvoznih subvencija (po uzoru na zemlje Europske unije).

Uspostaviti zadovoljavajući sustav skrbi za staračke seoske obitelji.

Napraviti dugoročne proračune optimalnih i realno mogućih količina pojedinih poljoprivrednih proizvoda, koji se mogu proizvesti u Hrvatskoj (bilance).

Bez odgađanja uspostaviti sustav nacionalnih i lokalnih veletržnica.

Omogućiti hrvatskim seljacima da bez carina i poreza mogu nabaviti najsuvremeniju tehnologiju za potrebe svojih obiteljskih gospodarstava.

Uspostaviti svrhovitu, jednostavnu i učinkovitu organizaciju, realne i prikladne stručne i financijske potpore te nadzor na području ekološke poljoprivredne proizvodnje, radi stvaranja realno velikih mogućnosti izvoza ove sve atraktivnije poljoprivredne djelatnosti.

Uspostaviti učinkovit sustav za razvitak vrhunске znanstvene djelatnosti iz područja poljoprivrede.

Uspostaviti svrhovit sustav školovanja poljoprivrednih proizvođača na nižoj, srednjoj, višoj i visokoj razini.

Utemeljiti hrvatski nacionalni poljoprivredni institut sa zadaćom svrhovitog transfera znanstvenih dostignuća u neposrednu poljoprivrednu proizvodnju.

Organizirati učinkovitu, stručnu i dostupnu savjetodavnu službu.

HDZ smatra nužnim da hrvatski seljaci i njihove udruge dobiju značajno i utjecajno mjesto u procesu odlučivanja u državnim tijelima nadležnim za razvitak poljoprivrede i hrvatskog sela, a napose u donošenju odluka Ministarstva poljoprivrede.

Osiguravajući navedene pretpostavke koje su nužne za razvitak moderne hrvatske poljoprivrede i bogatog hrvatskog sela i seljaka, HDZ želi učvrstiti jedan od najznačajnijih temelja hrvatske nacionalne sigurnosti, političke i socijalne stabilnosti, ravnomjernog razvitka svih hrvatskih krajeva i demografske obnove hrvatskog naroda. Potporom hrvatskoj poljoprivredi, hrvatskom selu i seljaku, HDZ želi osigurati životni prostor stabilnom obiteljskom načinu življenja, utemeljenom na predanom i poštenom radu i odnosu svakog člana obitelji, te na hrvatskoj tradiciji, običajima i ljubavi prema hrvatskoj domovini.

Hrvatska demokratska zajednica uviđa važnost šumarstva i vodi skrb o njemu zbog drvne industrije, proizvodnje šumskih sadnica, turizma, važnosti šumske i planinske flore u medicinsko-farmaceutskoj industriji, te iz ekoloških i klimatskih razloga.

Ribarstvu pridajemo punu pozornost zbog općeg gospodarskog učinka (trgovina, izvoz, otvaranje specijaliziranih poduzeća, ribarska brodogradnja, nova radna mjesta), zbog ekološkog čimbenika, otočke orijentacije i individualnog i športskog ribolova, morskog, slatkovodnog i podvodnog.

HDZ se zalaže da Hrvatski sabor što prije, u skladu s međunarodnim pravom, odredi gospodarski pojas Republike Hrvatske u Jadranskom moru.

Posebnu pažnju pridajemo regeneraciji ribljeg fonda u Jadranskom moru i njegovu ekološkom očuvanju.

Promet. Zalažemo se za izgradnju solidne mreže autocesta, prvenstveno za dovršenje autoceste od granice s Mađarskom do Rijeke, u punom profilu i sa svim sigurnosnim standardima, neovisnu o klimatskim uvjetima, smatrajući ovu prometnicu posebno važnom i za opći gospodarski razvoj. Težimo za izgradnjom autoceste od Zagreba (Karlovc) do Dubrovnika, potpunom izgradnjom "istarskog ipsilona", dovršenjem autoceste do granice na istoku, koja bi u uvjetima potpune stabilnosti na jugoistoku Europe mogla imati značajnu ulogu.

Izgradnja prometnica općenito treba biti okrenuta prema saniranju negativne razlike u općoj i posebno prometnoj infrastrukturi između hrvatskoga sjevera i juga. Troškove trajektnog prijevoza za stanovništvo otoka treba svesti na razinu troškova koje bi imali u cestovnom prijevozu na jednakoj udaljenosti.

Namjeravamo također provesti hitnu rekonstrukciju i modernizaciju postojećih cestovnih kapaciteta.

Razvitak zračnog prometa neposredno je vezan i uz otvaranje novih radnih mjesta. HDZ teži visokoj sigurnosti u zračnom prometu, moderniziranju i rekonstruiranju kapaciteta zračnih luka, usklađivanju hrvatskih i međunarodnih standarda i većem uključivanju jadranskih otoka u zračni promet, zrakoplovima manje veličine.

Brodski prijevoz, posebno pomorski zauzima i nadalje prvo mjesto u svjetskoj trgovini. HDZ - okrenut prema pomorskoj orijentaciji Republike Hrvatske - zauzima se za strategiju razvoja pomorskog prometa u vidu koncepta "road-to-sea", čime namjeravamo povećati utovarne i istovarne kapacitete naših pomorskih luka i istodobno ekspanzirati međunarodni trgovinski promet kroz kopnenu Hrvatsku cestama i željeznicom.

HDZ namjerava stimulirati intenzivniji razvoj hrvatske trgovačke flote, i tako otvoriti radna mjesta, te spriječiti odlazak radne snage u najboljoj životnoj dobi.

Željeznički promet: svjesna lošega stanja, Hrvatska demokratska zajednica ima za cilj saniranje postojeće insuficijentne željezničke mreže, povećanje atraktivnosti željezničkog prometa tehnološkom obnovom i modernizacijom, preobrazbom Hrvatskih željeznica u moderno i suvremeno uslužno poduzeće, traženjem mogućnosti privatiziranja HŽ-a, te uvođenjem novih i poboljšavanjem postojećih uslužnih djelatnosti na željezničkim postajama.

Zauzimamo se za izgradnju cestovnih prometnica podalje od prirodno osjetljivih područja, za stroge propise i nadzor uporabe pogonskog goriva, reguliranje zaštite protiv buke i optimiranje sigurnosti prijevoza opasne robe.

Graditeljstvo spada u najznačajnije grane hrvatskog gospodarstva uopće i predstavlja vrlo važan čimbenik u socijalnom životu zemlje, prije svega u sektoru stambene izgradnje.

Zalažemo se za:

- stambenu izgradnju koja je okrenuta tržištu i njegovim zakonitostima, ali je istodobno popraćena i socijalnim elementima. Smatramo nužno potrebnim provođenje koncentrirane akcije, u kojoj bi sudjelovali središnja državna vlast, županije, gradovi i općine;
- raznovrsne oblike učinkovitog financiranja izgradnje, osobito specijalizirane štedionice;
- zadovoljavanje ekoloških imperativa i štednju energije;

- smanjenje birokratskih prepreka za dobivanje građevinskih dozvola i drugih službenih potvrda, dodjeljivanja lokacija za gradnju stambenih objekata, naglašavajući potrebu za osjetnim ubrzanjem procedure.
- Sprječavanje bespravne gradnje.
- Socijalne stanove, koji bi omogućili stanovanje i onom dijelu pučanstva koje objektivno nije u mogućnosti plaćati stanarinu.

Hrvatska demokratska zajednica vodi posebnu brigu o saniranju starih stambenih kapaciteta, i usporednoj izgradnji novih gradskih naselja, moderniziranjem kompletne stambene kulture grada u cilju sprječavanja socijalnog podvajanja i getoiziranja, kao i sprječavanja otuđenosti u velegradskom životu.

Zemljišnoknjižni sustav. Svjesna potrebe moderniziranja zemljišnoknjižnog sustava u Republici Hrvatskoj, Hrvatska demokratska zajednica zalaže se za projekt koji na temelju nove katastarske izmjere Republike Hrvatske uspostavlja novi katastarski i zemljišnoknjižni sustav, prenesen u informacijski sistem, uz potrebnu edukaciju osoblja, geodetskih stručnjaka, odvjetnika i građana. Smatramo da je ubrzano sređivanje stanja u zemljišnoknjižnom području neophodan uvjet za rast gospodarskih ulaganja i razvoj gospodarstva u cjelini.

Monetarna politika

Monetarna politika mora služiti stabilizaciji nacionalne valute i likvidnosti bankarstva. Zalažemo se za dugoročnu stabilnost monetarne politike, za bolje razrađene instrumente na otvorenom tržištu i za smanjenje obveznih pričuva, te povećanje asimetričnih intervencija.

Zauzimamo se za produbljivanje i proširivanje nacionalnog financijskog tržišta. Držimo da treba osigurati veću mogućnost fluktuacije kapitala u obliku vrijednosnih papira. Nastojat ćemo na produbljivanju tijekova međunarodnoga kapitala, uz kontrolu letećeg (špekulativnog) novca, koji izaziva nestabilnost. Na taj će način biti osigurana veća mobilnost kapitala i elastičnost financiranja uopće, što je - uz strani kapital - glavni temelj stope rasta.

Hrvatska narodna banka mora biti neovisna, ali ne i izvan nadzora Hrvatskog sabora. Organizacijski treba biti postavljena tako da osigurava veću kontrolu svih subjekata na financijskom tržištu, posebno kontrolu bankovnog sustava.

Hrvatska demokratska zajednica smatra da monetarni suverenitet Republike Hrvatske ni na koji način ne smije biti doveden u pitanje prije ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju.

Pravna sigurnost je jedna od temeljnih pretpostavka za zdravo financijsko tržište.

Porezna politika

Hrvatska demokratska zajednica zalaže se za konzistentan porezni sustav.

Naša strategija porezne politike teži poticanju ulaganja u nove investicije, u kreativnost i inovativnost poduzetnika.

Porez na dodanu vrijednost (PDV) treba odrediti tako da u svojoj socijalnoj komponenti bude pravedan i podnošljiv.

Javnu potrošnju treba postupno smanjivati, imajući u vidu da je temeljni problem u strukturi javnih rashoda.

Državni proračun treba biti uravnotežen i usklađen s realnim mogućnostima hrvatskoga gospodarstva i poreznih obveznika. Trošenje proračunskog novca mora biti ostvareno kroz model uspostave državne riznice, te podložno demokratskom nadzoru.

Politika zapošljavanja

Hrvatska demokratska zajednica smatra uklanjanje nezaposlenosti, otvaranje novih radnih mjesta i podizanje životnoga standarda jednim od najznačajnijih nacionalnih prioriteta. Cilj je puna zaposlenost.

Napori moraju biti usmjereni na ostvarivanje prava na rad, te prava zaposlenih na takvu zaradu kojom sebi i obitelji mogu osigurati slobodan i dostojan, što sigurniji i bogatiji život.

Cjelina gospodarske politike mora služiti otvaranju novih radnih mjesta, osobito za:

- mlade nezaposlene osobe,
- osobe s radnim iskustvom, koje su zbog okolnosti nesređenoga gospodarstva ostale bez posla,
- određene kategorije nezaposlenih, kao što su sudionici Domovinskog rata,
- osobe koje imaju status invalida, osobe s faktorom otežane zapošljivosti.

Zauzimamo se za sufinanciranje zapošljavanja nezaposlenih hrvatskih branitelja, te nezaposlene punoljetne djece i supružnika poginulih i nestalih.

Poduzeća treba poticati da se sustavno brinu za stalno obrazovanje i osposobljavanje svojih sadašnjih i budućih zaposlenika.

Vlada HDZ-a se i u politici zapošljavanja zalaže za socijalni dijalog i socijalno partnerstvo svih čimbenika civilnog društva, posebno između Vlade, sindikata i poslodavaca, kao neophodne pretpostavke za skladan gospodarski i socijalni razvitak.

Socijalna politika

Hrvatska demokratska zajednica drži da je u razdoblju brzih gospodarskih i društvenih promjena ljudima potrebna poštena i humana socijalna država, koja omogućava solidarnost generacija, socijalno partnerstvo i zaštitu slabih.

Hrvatsku vidimo kao socijalnu državu koja se brine o svim, a posebno najugroženijim slojevima društva.

Socijalna pravednost i društvena solidarnost i čovječnost trebaju biti temelji socijalne politike.

Globalizacijski gospodarski procesi nameću obvezu pojačane socijalne funkcije države.

Socijalne zadaće su sljedeće:

Osigurati pomoć za podmirenje osnovnih životnih potreba slabim, nemoćnim i drugim zbog nezaposlenosti ili nesposobnosti za rad nezbrinutim građanima, obiteljima koje imaju tjelesno i duševno oštećenu i socijalno zapuštenu djecu, invalidnim osobama, djeci bez roditelja i onoj za koje se roditelji ne brinu.

Svatko je svojim radom, prihodima i imovinom dužan pridonijeti sprječavanju, otklanjanju ili ublažavanju vlastite socijalne ugroženosti, kao i socijalne ugroženosti članova svoje obitelji, posebice djece i drugih članova obitelji koji se ne mogu sami o sebi brinuti.

Odgovornost za socijalnu sigurnost svojih građana trebaju snositi jedinice lokalne uprave i samouprave.

U sveukupnom sustavu socijalne skrbi važno mjesto trebaju imati vjerske karitativne ustanove i nevladine udruge.

Ostvarivanje prava na socijalne pogodnosti mora se čvrsto vezati uz jasne pokazatelje primanja i imovine svakog korisnika, te mora biti usmjerena na one kojima je ta pomoć stvarno potrebna.

Vjerodostojnost sustava socijalne zaštite i sprječavanje mogućih zloraba mora se osigurati hitnom izgradnjom jedinstvenog sveobuhvatnog i dobro zaštićenog informacijskog sustava praćenja dohotka imovine i korisnika socijalnih pogodnosti.

1) Dječji doplatka - Povećanje iznosa dječjeg doplatka u skladu s realnim potrebama djeteta bit će jedna od prvih mjera koje će poduzeti hrvatska Vlada predvođena Hrvatskom demokratskom zajednicom.

2) Pomoć za uzdržavanje - treba biti usmjerena prema onim građanima i obiteljima, koji privremeno ili trajno ne mogu svojim vlastitim snagama osigurati sredstva potrebna za egzistenciju.

Bitan segment socijalne politike treba biti pružanje mogućnosti da se uključe u svijet rada svi koji su sposobni za rad, a trenutačno žive od socijalne skrbi.

Osobe s posebnim potrebama i invalidi različitih kategorija mogu računati na pomoć države, koja bi se odnosila na:

- porezne i carinske olakšice,
- oslobađanje od raznih pristojba, ovisno o stupnju invalidnosti,
- jednokratnu financijsku pomoć,
- zdravstvenu pomoć;
- prilagođene oblike školovanja.

Osiguranje od nesreća na radu - sastoji se u:

- 1) sprječavanju nesreća na poslu putem uvođenja odgovarajućih mjera za zaštitu radnika, što obvezno mora biti zakonom regulirano,
- 2) osiguranju mjera učinkovite prve pomoći u slučaju nesreće,
- 3) medicinskoj rehabilitaciji osoba ozlijeđenih na radnom mjestu,
- 4) osiguravanju sredstava za financiranje invaliditeta rada ili, u slučaju smrtne nesreće, osiguravanju invalidske mirovine za njegovu obitelj.

Financiranje osiguranja od nesreća na poslu snosi u potpunosti poslodavac, koji je dužan točno ispunjavati sve zakonske obveze koje se odnose na sprječavanja nesreća, dočim je zaposlenik obavezan pridržavati se propisanih mjera zaštite.

ZNANOST, TEHNOLOGIJA I SVEUČILIŠTE

Hrvatska zaostaje u primjeni visokih i novih tehnologija, posebno u primjeni u proizvodnji tzv. manjih proizvoda, kojima se mogu osigurati specifični tržišni uspjesi na svjetskim tržištima. Nadalje, nije razvijena mreža tehnoloških i inovacijskih centara. Bitni nedostatak je i to što sveučilišta, iako imaju 50% sveukupnog znanstvenog potencijala, ne daju odgovarajuće rezultate u području eksperimentalnog razvoja i ne sudjeluju u razvoju, na tehnologiji utemeljenih, poduzetništva. Nedostatak je također i nepostojanje tržišta rizičnoga i sjemenskog kapitala u ulaganju ili za ulaganje u tehnološki orijentirana poduzeća. Visoka učilišta još uvijek ne odgovaraju izazovu specijalizirane izobrazbe, koja bi fleksibilno odgovarala potrebama tržišta rada. Konačno, velik nedostatak jest i u tome što nije donesen novi nacionalni znanstveno-istraživački program, pa su prekinuta dugoročna istraživanja i programi koji su se trebali odvijati u okviru utvrđenih ciljeva i prvenstava. Ukupno izdvajanje bruto nacionalnog dohotka za znanost i tehnološki razvitak jest daleko ispod postotka (1,6%) koji bi osigurao stvari utjecaj znanstvenih ulaganja i rezultata na gospodarski rast. Najviše zabrinjava što je gospodarski sektor u ozbiljnoj krizi i nije u stanju osigurati financiranje razvitka industrijskog istraživačkog sektora.

Hrvatska demokratska zajednica smatra da strategija, odnosno Nacionalni program znanstvenog i tehnološkog razvitka, mora voditi računa o svim uočenim zaprekama i slabostima, i istodobno - uz potrebno povećanje proračunskih sredstava - osigurati stvarni pomak u znanosti, razvojno-istraživačkim projektima i novim tehnologijama. Zato je, kao prvo, potrebno donijeti Nacionalni znanstveno-istraživački program s ciljevima i prvenstvima u razvoju znanosti i tehnologije, po uzoru na europski Okvirni program. Nacionalni program treba početi od kritičke ocjene dosadašnjih programa i projekata, kao i mogućih novih ciljeva i prvenstava. Postrožena prosudba i vrednovanje, kao i obvezatno poticanje sveučilišnih centara, moraju osigurati najbolje korištenje sredstava proračuna.

Drugi bitan dio Programa o znanosti i tehnologiji mora predvidjeti sustavno poticanje

razvijanja tehnoloških i inovacijskih centara, a posebno razvijanje na znanju utemeljenih poduzeća.

Za taj zahtjevni cilj potrebno je uspostaviti zajedničke projekte-poduzeća, u kojima obvezno sudjeluju gospodarski subjekti, Sveučilišta, odnosno znanstvene institucije i lokalna samouprava. U svakom takvom projektu, odnosno, na znanju utemeljenom poduzeću, gospodarstvo i lokalna samouprava moraju sudjelovati s više od 50% sufinanciranja.

Potpuno nerazvijenu mrežu tehnologijskih i tehnološko-inovacijskih centara treba poticati putem programa inovacijsko-tehnologijskog razvitka Hrvatske, kojih sada u Hrvatskoj ima neznatan broj.

Na višu razinu treba podignuti sustav centara izvrsnosti za sva bitna područja u kojim postoje specifične potrebe znanstvenog razvitka ili gospodarstva. Centar izvrsnosti koji se, na temelju strogih kriterija, kakvi su razrađeni u razvijenim zemljama (npr. Kanada) ima striktnu zadaću razviti razvojne projekte i usmjeravanje znanstvenih istraživanja prema tržištu na cijelom području Hrvatske i izbjeći sadašnju koncentraciju u Zagrebu. Budući da postoje četiri velika Sveučilišta i niz visokih učilišta u svim centrima Hrvatske, treba izbjegavati projekte bez izvanproračunskog sufinanciranja, jer se bez pokretanja privatnog sektora, te lokalne samouprave i gospodarstva stvara pretjerana ovisnost o proračunu, a bez konkretnih rezultata.

Centri i mreža izvrsnosti u kojima sudjeluju znanstvene i sveučilišne ustanove trebaju osigurati odgovarajuće školovanje stručnjaka, koristeći kao glavni izvor ljudskog potencijala i dobro razvijenu instituciju znanstvenih novaka.

Prilikom donošenja proračuna u Hrvatskom saboru treba voditi računa o raspodjeli sredstava po znanstvenim područjima. Nakon toga je moguće projekte procjenjivati po načelu prvenstva i kvalitete. Taj sustav se pokazao dobrim tijekom provedbe prvog Nacionalnog znanstveno-istraživačkog programa iz razdoblja 1996.-1998. godine, a takav način pristupa imaju sve razvijene zemlje.

Uloga sveučilišne i visoke naobrazbe, u čiju postdiplomsku nastavu treba uključiti sve znanstvene i javne institute, bit će od presudnog značenja za osiguranje ljudskog potencijala za zahtjevne projekte s novim tehnologijama.

Nadalje, uključivanje stranih, tehnološki naprednih partnera trebalo bi riješiti dio problema, a to je nedostatak kredita za nova poduzeća temeljena na novim tehnologijama. Za provedbu tako značajnog zaokreta u znanosti i tehnološkom razvitku, potrebno je osigurati odgovarajuće promjene u zakonodavstvu.

Sveučilište

Hrvatska demokratska zajednica se zalaže za akademsku slobodu i autonomiju Sveučilišta - za slobodu istraživanja i nastave, kao i omogućavanje sveučilištu da samo odlučuje o načinu i putu ostvarenja svojih zadaća.

HDZ drži da Sveučilište treba promatrati kao jedinstven i cjelovit sustav, s uravnoteženom pozornošću prema svim sveučilišnim djelatnostima i u svim znanstvenim područjima, poljima i granama. Samo jedinstveno organiziran i financijski povezan skup sveučilišnih elemenata može sinergetski stvarati dodatnu vrijednost i biti pokretačem snaga hrvatskoga društva.

Uz temeljni cilj - razvoj i promicanje znanstvenoga, stručnog i umjetničkog rada na svim područjima, te visokoškolske naobrazbe mladih stručnjaka u jedinstvu nastave i istraživanja - Sveučilište mora biti i most za prijenos svjetskih iskustava i rezultata u procesu europskih i globalnih integracija, s posebnom ulogom u reintegraciji hrvatske mladeži i stručnjaka iz iseljništva.

PREDŠKOLSKI ODGOJ, OSNOVNO I SREDNJE ŠKOLSTVO

Hrvatska demokratska zajednica zalaže se za temeljite promjene u hrvatskom sustavu odgoja i naobrazbe uočavajući pogriješke u političkom odnosu prema tom sustavu i njegovu razvitku u proteklom vremenu. Potencijale toga sustava potrebno je maksimalno

iskoristiti za sveukupni ubrzani napredak zemlje - populacijsku obnovu, povećanje učinkovitosti gospodarstva i društvenih djelatnosti, inovativne aktivnosti i otvaranje novih radnih mjesta te stvaranje visokokvalitetnih znanstvenih, tehnoloških i kulturnih dobara, koji će otvoriti razvojne perspektive, osigurati bolji život naroda i prepoznatljivu ulogu Hrvatske u međunarodnoj zajednici. S tom svrhom Hrvatska demokratska zajednica će:

- 1) pokrenuti zakonske i druge mehanizme kojima će se osigurati, za konkretne programe, ubrzani i stalni godišnji porast izdvajanja za osnovno i srednje školstvo iz nacionalnog bruto proizvoda dok se ne dosegnu stope izdvajanja koje preporučuje OUN i Europska unija (5-6 posto za cjelokupni obrazovni sustav);
- 2) razraditi strategiju razvitka obrazovne djelatnosti na načelima u svijetu dominantnog koncepta cjeloživotnog obrazovanja;
- 3) potaknuti žurno povećanje broja ustanova predškolskog odgoja (koji je već dugo vremena zaustavljen na obuhvatu predškolske djece od krajnje nedovoljnih 30-ak posto), do obuhvata primjerenog potrebama hrvatskoga društva, a posebno zaposlenih roditelja, sa znatnim materijalnim olakšicama za roditelje s niskim primanjima i nezaposlene; već na ovoj razini odgoja i naobrazbe treba osigurati podjednake polazne šanse svoj djeci (kreativni razvoj, učenje stranog jezika) omogućujući istodobno ubrzano napredovanje darovitih;
- 4) zahtijevati potpuno programsko preuređenje osnovnog i srednjeg školstva, u skladu s procesima u razvijenim zemljama, s ovim osnovnim ciljevima:
  - programe osnovne (obvezne) škole osloboditi od nepotrebnih i neproduktivnih sadržaja i utemeljiti ih na općim pismenostima potrebnima za život u 21. stoljeću te toj svrsi prilagoditi trajanje škole, ustrojstvo nastavnih predmeta i tehnologiju nastave; u obveznu školu uvesti obvezno učenje dvaju stranih jezika,
  - programe srednjih škola osuvremeniti radi stjecanja suvremene opće ili stručne naobrazbe, dostatne za nastavak studija ili zapošljavanje na radnim mjestima sa suvremenim tehnologijama te bolje povezati stručno školstvo s odgovarajućim radnim sustavima; omogućiti fakultativno učenje trećeg stranog jezika,
  - u nastavne programe svih stupnjeva izobrazbe ugraditi temeljne vrijednosti hrvatskoga nacionalnog identiteta, pripadnost zapadnoeuropskom kulturnom krugu i svjetskoj zajednici, opća prava čovjeka i djeteta, a posebno pravo na slobodu savjesti i vjerski odgoj te načela zaštite okoliša,
  - uspostaviti novi sustav vrednovanja učeničkog znanja koji će se temeljiti na sposobnosti primjene stečenih znanja i tako omogućiti bezbolan prijelaz u više stupnjeve školovanja; uvesti državnu maturu na završetku srednje škole koja će zamijeniti prijamne ispite za fakultete,
  - urediti proizvodnju udžbenika i ostalih izvora znanja tako da sadržajem, cijenom i distribucijom budu prirodna sastavnica obrazovne djelatnosti; u tom području odmah ukloniti anomalije s obzirom na znanstvenu vjerodostojnost, praktičnu uporabljivost, pretjeranu brojnost, cijenu i nepravovremeno dostavljanje udžbenika u prodajnu mrežu,
  - opremljenost škola nastavnom opremom uskladiti s promjenama u nastavnim programima; odmah provesti opremanje svih škola informatičkom opremom i priključenje na Internet, uvesti obvezno učenje informatike i osposobljavanje nastavnika za rad s računalima; stručne škole opremiti suvremenim kabinetima, laboratorijima i praktikumima;
- 4) poduzeti zakonske i druge inicijative za podizanje materijalnog, socijalnog i profesionalnog statusa odgojitelja, učitelja i profesora sljedećim mjerama: izjednačavanjem prosječnih primanja s primanjima djelatnika drugih struka istog stupnja naobrazbe; studije za sve nastavničke profile podići na razinu sveučilišnih studija; reorganizirati programe svih nastavničkih studija u skladu s novim školskim programima; osigurati uobičajene standarde obrazovanja za nastavničku profesiju, a posebno odgovarajuće pedagoško, psihološko i metodičko dodiplomsko osposobljavanje te poslijediplomsko znanstveno napredovanje i cjeloživotno obrazovanje;
- 5) usporedo s razvojem institucionalnog školstva snažnije poticati razvitak svih oblika obrazovanja odraslih (dokvalifikacije, prekvalifikacije, izvanredni studiji) radi lakšeg i što bržeg zapošljavanja golemog broja nezaposlenih i smanjivanja potreba za uvoženjem

radne snage; tim putem što prije promijeniti lošu strukturu obrazovanosti odraslog stanovništva.

NACIONALNA SIGURNOST

Nacionalna sigurnost je sustav svekolike zaštice temeljnih, Ustavom utvrđenih vrijednosti hrvatskoga društva i države - slobode, suverenosti, teritorijalnog integriteta, prava i sloboda građana, skladnoga razvoja pluralističkoga društva, osobne sigurnosti građana i života u povoljnim ekološkim uvjetima.

Politička, gospodarska i socijalna stabilnost nužan su uvjet za nacionalnu sigurnost, uključujući stalnu i upornu borbu protiv korupcije i drugih oblika kriminala, koji nagrjavaju i ugrožavaju organizam društva i države.

Vladavina prava i efikasno pravosuđe jedan su od temelja na kojima počiva nacionalna sigurnost.

HDZ drži da nacionalna sigurnost obuhvaća sva područja života i ljudskih djelatnosti, kako u materijalnom tako i u duhovnom smislu, te je usko povezana s političkom voljom i vitalnošću hrvatskoga naroda i svih građana Hrvatske. Svijest o svojem identitetu, o svojoj državnoj tradiciji, te socijalnim i etičkim vrijednostima, brana je protiv ljudskoga, narodnog i državnog urušavanja. Nacionalna svijest, kao i samorazumijevanje i razumijevanje položaja Hrvatske u Europi i svijetu, bitni su za odgovornost, snagu i političku percepciju Republike Hrvatske na međunarodnoj sceni.

Zalažemo se za stručan i profesionalan pristup zaštiti sigurnosti kroz institucije i sustav informiranja, za promicanje i prihvaćanje vrijednosti dostojnih da se čovjek za njih zalaže i bori, te da nacionalna sigurnost postane briga svih građana. HDZ se zauzima za osposobljavanje institucija i građana da sinkronizirano i efikasno djeluju u slučajevima elementarnih katastrofa.

HDZ drži stečevine Domovinskoga rata jednim od stožera na kojima počiva nacionalna sigurnost.

Svjesna da je terorizam problem planetarnih razmjera, Hrvatska demokratska zajednica zauzima se za stalnu i odlučnu borbu protiv svih oblika terorizma.

Držimo da treba povećati intenzitet i skratiti rokove potpunog razminiranja svih minama ugroženih područja u Republici Hrvatskoj, te da u tu svrhu treba osigurati znatno veća sredstva u državnom proračunu i iz drugih izvora.

Zbog specifičnih klimatskih uvjeta i čestih požara, posebno na jadranskoj obali i otocima, Hrvatska demokratska zajednica pridaje iznimnu pozornost profesionalnom vatrogastvu, ali se istodobno zalaže za opstanak i razvoj dobrovoljnih vatrogasnih društava.

Zauzimamo se za djelotvoran sustav građanskog i parlamentarnog nadzora nad institucijama u sustavu nacionalne sigurnosti, te za usklađenost djelovanja svih njegovih posebnih sastavnica.

Hrvatska demokratska zajednica smatra da se u vojno-obrambenom aspektu nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske treba voditi težnjom da hrvatska država bude sposobna vlastitim snagama suprotstaviti se mogućim posezanjima za njezinim teritorijem ili drugim načinima ugrožavanja njezine sigurnosti. Isto tako Republika Hrvatska bit će u budućnosti sve više i snažnije vezana uz međunarodne sigurnosne procese i institucije, kao što su Partnerstvo za mir, Euroatlantsko vijeće i NATO. Punopravno članstvo u tim institucijama ostaje jedan od naših prioriteta.

Hrvatska vojska

Na temelju povijesnih iskustava, Hrvatska demokratska zajednica zalaže se za snažnu i moderno opremljenu Hrvatsku vojsku.

Vrijednosti Domovinskoga rata, te zapovjednici, časnici i dočasnici izrasli u borbi za slobodnu i samostalnu Republiku Hrvatsku, trebaju biti okosnicom Hrvatske vojske. HDZ će omogućiti uspostavu modernoga sustava izobrazbe svih kadrova potrebnih za modernu, dobro uvježbanu i borbenu osposobljenu Hrvatsku vojsku. Njezina opremljenost u budućnosti mora biti kompatibilna u tehničko-tehnološkom smislu s vojno-sigurnosnim institucijama, uz koje će Republika Hrvatska biti povezana, kao što

sukladnost treba postojati u operativnom, taktičkom i doktrinarnom pogledu.

Smatramo nužnim da ustroj i raspored Hrvatske vojske budu prilagođeni geostrateškim i zemljopisnim posebnostima Republike Hrvatske.

Hrvatska demokratska zajednica zalaže se za opću vojnu obvezu, koja omogućuje stalnu popunu kako u mirnodopskom, tako i u ratnom stanju.

Trajanje vojnog roka treba svesti na razboritu mjeru, primjereno hrvatskim obrambenim potrebama.

Osim vojno-obrambene, Hrvatska vojska ima i mirnodopske zadaće, primjerice u elementarnim nepogodama i katastrofama, a njezin udjel i pomoć može biti dragocjen i u izgradnji krupne infrastrukture.

Hrvatska policija

Zadaća policije je briga o sigurnosti građana, državnih institucija i zaštita ustavnopravnog poretka.

Zbog svojih geostrateških i zemljopisnih posebnosti, Republika Hrvatska mora imati srazmjerno brojniju graničnu policiju nego druge zemlje slične veličine. S približavanjem Europskoj uniji Republika Hrvatska će morati poštovati standarde i sporazume Europske unije, te znatno bolje pokriti policijom svoje granične prostore.

Hrvatska demokratska zajednica protivi se negativnoj selekciji kadrova u hrvatskoj policiji i zalaže se za solidnu stručnu naobrazbu i ponovnu uspostavu srednje policijske škole u okviru Policijske akademije.

ZDRAVSTVO

Zdravstvo i zdravstveni sustav jedna je od najznačajnijih sastavnica socijalne stabilnosti i ravnopravnosti svih građana Republike Hrvatske.

Smatramo da na crti izgradnje Hrvatske kao socijalne države treba vratiti i održati načelo solidarnosti u zdravstvenom sustavu u sklopu socijaliziranog zdravstva.

Posebno ćemo se skrbiti za zdravstvo u dijelovima Republike Hrvatske koji ne mogu vlastitim prihodima pokrivati troškove zdravstvene skrbi za pučanstvo.

U cijeloj državi treba posvetiti veću pozornost zdravstvenoj zaštiti najugroženijih skupina, koje su od 2000. dovedene u lošiji položaj, a to su nezaposleni, branitelji, invalidi, djeca i poglavito ljudi starije životne dobi.

HDZ smatra ključnim osigurati dugoročno održivo financiranje zdravstva. Da bi se to ostvarilo, treba odrediti po prvi put u povijesti opseg prava iz obvezatnog zdravstvenog osiguranja. Tako bi se jamčilo da svaka zdravstvena usluga, obuhvaćena obveznim zdravstvenim osiguranjem, bude doista podjednako pružena svakome, u svakom dijelu države, i to u unaprijed točno definiranom vremenskom roku i opsegu i na točno definiranoj razini. Na taj bi način svaki osiguranik dobio i mogućnost samostalne odluke o iznosu izdvajanja za premiju svog zdravstvenog osiguranja.

Zauzimamo se da budu stvoreni preduvjeti za poboljšanje dostupnosti i jednakosti u pružanju zdravstvene zaštite na teret obvezatnog zdravstvenog osiguranja. Pružanje dopunskog zdravstvenog osiguranja omogućilo bi se odmah i osiguravajućim društvima, čime bi se uvela konkurencija i potaknulo značajno poboljšanje kvalitete zdravstvenih usluga.

Kategorizacijom bolnica ujednačili bi se kriteriji vrednovanja pruženih zdravstvenih usluga, poboljšala dostupnost bolničkih usluga na raznim razinama i povećala motiviranost bolnica za očuvanje i trajno unaprjeđenje kvalitete zdravstvenih usluga, a postigla bi se i ujednačena kvaliteta zdravstvene skrbi do potrebne razine. Slijedom kategorizacije, država bi zajedno sa županijama ponovno počela skrbiti za opremljenost bolnica i uopće zdravstvenih ustanova, te njihovu obnovu i izgradnju.

Nasuprot zamislama o ukidanju velikog broja bolničkih postelja i drastičnom smanjenju

broja zaposlenih u zdravstvu, učinkovitost bolnica poboljšala bi se drukčijim mjerama, a višku nezdravstvenih djelatnika osiguralo bi se zaposlenje poticanjem osnivanja ugovornih tvrtki koje bi preuzele većinu nezdravstvenih djelatnosti bolnica, čime bi se izbjeglo povećanje ionako ogromnog broja nezaposlenih. Ovim mjerama i nabavkom opreme postigla bi se ujednačena kvaliteta zdravstvene skrbi dostupne pučanstvu u bržim rokovima na određenoj razini u cijeloj državi.

Budući da je primarna zdravstvena zaštita izrazito zanemarena, potrebno je ne samo zadržati stručnjake u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, nego i osigurati bolje uvjete rada njima i svim ostalim djelatnicima u primarnoj zdravstvenoj zaštiti. To se posebno odnosi na bolji način financiranja, uključujući i poticanje preventivne skrbi.

Službu hitne medicinske pomoći treba ustrojiti tako da u cijeloj državi bez obzira na lokalne osobitosti bude podjednako dostupna na svakom mjestu i svakom bolesniku, kako bi u svako vrijeme mogao dobiti pravodobnu i odgovarajuću medicinsku pomoć, povezanu jedinstvenim sustavom veza, podjednako opremljenu i sa zdravstvenim djelatnicima jednako dobro educiranim za potrebe te službe.

Javno zdravstvo i preventivna zdravstvena zaštita su područja za koja je dokazan najpovoljniji odnos između financijskih izdvajanja i učinaka za zdravstveno stanje pučanstva, pa te oblike zdravstvene skrbi valja posebno poticati. Naime, najučinkovitija zdravstvena aktivnost je spriječiti bolest prije nego što ona uopće nastane, odnosno rano otkrivanje bolesti kad su izlječive. Pri tome posebnu pozornost valja usmjeriti promicanju zdravlja i suzbijanju kroničnih nezaraznih bolesti, od kojih umire dvije trećine pučanstva Hrvatske. Postojeća javnozdravstvena služba pokazala se vrlo djelotvornom, pa njezin rad valja samo unaprijediti.

Organizacija epidemiološke službe mora se temeljiti na ratnim i poratnim iskustvima, kada je ova služba uspješno položila svoj najteži ispit. Treba hitno aktivirati postojeći program razvoja otočne medicine, prekinut 2000. godine. Isto tako treba obnoviti program pružanja usluga vrhunske medicine Hrvatima iz Bosne i Hercegovine, što je također nepotrebno prekinuto. U vojnom sanitetu treba opet uvesti integralni vojno civilni sustav, uspješno iskušan u Domovinskom ratu, te organizaciju dovršiti prema već postojećim planovima.

U sveukupnoj reorganizaciji zdravstva važno mjesto pripada Hrvatskom liječničkom zboru, strukovnim komorama i zdravstvenim sindikatima.

KULTURA

Hrvatska demokratska zajednica pridaje veliku važnost kulturi i zalaže se za potpunu slobodu umjetničkoga stvaralaštva, svjesna uloge koju je kultura imala i ima u razvoju i čuvanju identiteta hrvatskoga naroda.

Zalažemo se za dijalog i međunarodnu kulturnu suradnju.

Zauzimamo se za očuvanje baštine i njezino prožimanje s modernim senzibilitetom, za stalnu skrb o pokretnoj i nepokretnoj, duhovnoj i materijalnoj baštini.

Privrženi smo očuvanju bogatstva ukupnog kulturnog života i stvaralaštva, kao i potrebi redovitoga funkcioniranja kulturnih ustanova.

Nastojat ćemo poticati buđenje i oživljavanje kulturnoga života i izvan većih urbanih sredina, revitalizacijom autohtonog kulturnog stvaralaštva, ali i mogućnošću participiranja u nacionalnim kulturnim i umjetničkim programima.

Zauzimamo se za poboljšanje statusa umjetnika i djelatnika u kulturi, a time i svekolikoga umjetničkoga i kulturnog stvaralaštva, i kulturnoga života u cjelini.

Ravnomjerna dostupnost kulture svim građanima naša je politička zadaća.

Namjeravamo poticati izgradnju novih prostora za kulturne ustanove, te posvećivati punu pažnju posebnim programima za potporu kulturnog stvaralaštva i u tzv. alternativnoj umjetnosti, te korištenju novih tehnologija u umjetnosti i kulturi (video stvaralaštvo,

virtualne knjižnice odnosno virtualne galerije ili muzeji i drugo).

Proračun i nadalje treba ostati glavni, ali ne i jedini izvor financiranja kulture. Olakšicama treba poticati ulaganja u kulturne programe.

Hrvatska demokratska zajednica zalaže se nadalje za:

- dovršenje zakonodavne regulative u području kulture;
- bogat i raznovrstan kazališni život, uređenje postojećih kazališnih zgrada i gradnju novih, te poticanje kazališnih grupa koje će mobilnim predstavama biti osposobljene za gostovanja u sredinama koje nemaju vlastiti kazališni život;
- razvoj nakladništva i knjižarstva niskokamatnim kreditima, te istim mjerama omogućavanje i vlasnicima obnovu kulturnih dobara u privatnom vlasništvu;
- dostatnu proračunsku pomoć proizvodnji filma i glazbeno-scenskih programa, te pripremi velikih svjetskih izložaba, glazbenih koncerata i slično;
- jačanje ubiranja spomeničke rente;
- osmišljenu politiku u korištenju nepokretne kulturne baštine u vlasništvu države, zapuštenih dvoraca i arheoloških lokaliteta;
- međunarodne projekte na području baštine.

Zauzimati ćemo se za utemeljivanje neprofitnih zaklada, fondova i udruga u cilju pluralističkoga kulturnog razvoja i otvorenosti za kulturnu inicijativu, odnosno projekata malih kulturnih skupina, zajednica i mladih.

Hrvatska demokratska zajednica poklanja punu pozornost problemu socijalnih prava mirovinskog i zdravstvenog osiguranja za umjetnike. Zalaže se za imovinski cenzus u socijalnim pravima, za rješavanje problema zapošljavanja i radnog prostora umjetnika. Držimo da je množina i različitost projekata koji se pojavljuju u kulturi jedan od trajnih i najvažnijih impulsa stvaralaštva.

Mediji

Hrvatska demokratska zajednica drži da pravo na informaciju spada u temelje demokracije, a iz toga proistječe naša puna potpora slobodi medija i svijest o njihovom značenju u modernom društvu. No, u sklopu pune slobode mišljenja, govora i tiska, te elektroničkih medija, mora se poštivati obveza prema istini i čuvanju ljudskoga dostojanstva. Zalažemo se za različitost medijske ponude i zdravu tržišnu konkurenciju, što je najefikasnija i jedina obrana od moguće medijske manipulacije i monopola.

Mediji trebaju voditi računa i o svom utjecaju na odgoj djece i mladeži.

Ne umanjujući slobodu njihova djelovanja, od medija očekujemo da rade u skladu s istinom i vode računa o punoj nepovrjedivosti osobnosti svakoga pojedinca, neovisno o njegovu statusu u društvu i državi.

Slobodni mediji omogućuju stvaranje javnog mnijenja i putem odgovornog rada pridonose kontroli državne vlasti. Stoga su mediji i politički čimbenik u punom smislu te riječi, jer zbog svog utjecaja nose visok stupanj odgovornosti za opće dobro.

Šport

Hrvatska demokratska zajednica drži da je šport sastavni dio kulture života, opće naobrazbe i odgoja, te značajan čimbenik u očuvanju zdravlja u svim razdobljima čovjekova života.

Zalažemo se za što puniju prisutnost športa u predškolskim ustanovama, u školama i na fakultetima, za amatersko djelovanje u športskim udrugama, za športske aktivnosti svih slojeva društva, posebno obitelji i starijih osoba, za proširenje besplatne ponude športskih objekata športskim udrugama i izgradnju športsko-rekreacijskih objekata.

HDZ će se skrbiti za optimalni razvoj športa među invalidima. Osobitu pozornost poklanjat će osobama s posebnim potrebama, smatrajući da je i šport dio njihova integriranja u svakodnevni i radni život.

Glede vrhunškoga športa, smatramo da država mora ispuniti svoj dio zadaće, prije svega

brigom za pomladak i omogućavanjem optimalnog razvoja mladih talenata. Držimo također da je šport važna karika u borbi protiv ovisnosti.

EKOLOGIJA

Hrvatska demokratska zajednica podržava zdrav život, okoliš i zdravlje u skladu s Europskom poveljom o okolišu i zdravlju. Smatramo svojom obvezom djelovati na zaštiti, stvaranju i očuvanju zdravog okoliša zbog odgovornosti prema sadašnjim i budućim naraštajima.

Zauzimamo se za porast svijesti o očuvanju okoliša i prirodnih ljepota Republike Hrvatske.

Ekologijska edukacija treba obuhvaćati svekoliko pučanstvo, u čemu prvenstvenu ulogu moraju imati odgojne i obrazovne ustanove, te mediji.

HDZ će se rigoroznim zakonskim mjerama odlučno suprotstavljati uništavanju okoliša i jačati institucije zadužene za ekološke probleme, na svim razinama.

Zauzimamo se za razradu dostatnog i efikasnog sustava za zaštitu okoliša koji će biti usklađen s drugim zakonima. Kazne za ekološke propuste moraju biti visoke, kako bi obeshrabrile potencijalne zagađivače. Ni jedna investicija, posebno u gradnji prometnica i građevinarstvu u cjelini, ne može biti odobrena bez stručne ekološke studije, pri čemu i ekološki senzibilizirana javnost treba imati odlučnu riječ.

U središte pozornosti staviti ćemo brigu o nacionalnim parkovima i ostalim dijelovima prirode, koji su zaštićeni posebnim propisima.

Svjesna da određena zagađenja okoliša dolaze i preko državne granice, Hrvatska demokratska zajednica će se zauzimati da Republika Hrvatska bude snažno uključena u međunarodna tijela kojima je zadaća očuvanje okoliša, života i zdravlja, te da u njima energično zastupa hrvatske interese i traži smanjivanje i prestanak zagađivanja.

Budući da je Republika Hrvatska jedinstvena po izvorima pitke vode, humusu, zraku, bogatom biljnom i životinjskom svijetu, da je velik dio kopna pokriven iskonskim šumama, da značajan dio hrvatskog teritorija čini Jadransko more, Hrvatska demokratska zajednica učinit će sve da zaštiti i sačuva zdrav okoliš i prirodne ljepote naše zemlje.

HDZ smatra da je v o d a jedno od najvažnijih hrvatskih prirodnih i strateških nacionalnih dobara, kojemu treba posvetiti punu državnu i narodnu brigu.

Protivimo se uzgoju genetički modificirane hrane, a zagovaramo i pomagat ćemo uzgoj zdrave hrane na temeljima tradicije hrvatskoga sela.

OBITELJ

U središtu naše politike stoji obitelj kao temeljna zajednica društva, koja se zasniva na ljubavi i braku. U obitelji treba biti jednaka odgovornost majke i oca, odnosno skrbnika. Posebna i osobita zaštita obitelji ustavna je obveza u Republici Hrvatskoj. Tu obvezu treba do kraja i djelotvorno realizirati u praksi, te vratiti obitelji središnje mjesto u društvu. Sveukupno zakonodavstvo Republike Hrvatske mora u potpunosti osigurati potrebnu zaštitu obitelji.

Svjesni sudbinske važnosti demografskoga preporoda, dajemo potporu pronatalitetnoj populacijskoj politici, te se zalažemo za konkretne mjere u zaštiti materinstva, koje bi se provele i kroz odgovarajuće porezno zakonodavstvo.

Zauzimamo se za povoljne stambene kredite i namjenske stanove, te za stimulativne dječje dodatke, za povećanje rodiljne naknade, kako za zaposlene tako i za nezaposlene majke, te za trogodišnji rodiljni dopust za majke blizanaca, troje i više djece, kao i za to da im se to vrijeme prizna u radni staž. Institucija majke odgojiteljice treba biti ponovno zakonski uspostavljena.

Zauzimamo se za poticanje savjetodavnoga rada s roditeljima u nastojanju prihvaćanja i zaštite još nerođenog djeteta.

Zaposlenim majkama, odnosno obiteljima treba pomagati širenjem odgovarajućih ustanova za smještaj djece.

HDZ će se zalagati za izmjenu zakonâ pri čijem donošenju je izostala osjetljivost za probleme zaposlenih mladih majkâ.

Zauzimamo se za pravo na poseban dodatak za treće i svako sljedeće dijete, kao i za doplatak za sve studente, te donošenje sveobuhvatnoga programa stipendija koji bi - osobito siromašnima - omogućio daljnje školovanje.

Pozivamo na dosljednu borbu protiv zloporabe droge i svih bolesti ovisnosti, koje razaraju i osiromašuju obitelj.

MLADEŽ

Hrvatska demokratska zajednica, kao stranka koja promiče slobodu i samoodgovornost, posebno potiče mlade ljude na međuljudsku, odgovornu, tolerantnu i solidarnu djelatnost u kojoj će svoju kreativnost i idealizam uložiti u razvitak i traženje novih putova. U razvoju svoje osobnosti i na svom životnom putu mladi moraju imati pomoć i potporu.

Odnos Hrvatske demokratske zajednice prema mladima temelji se na povjerenju i optimalnom uključivanju mladeži u političku, gospodarsku i drugu razinu izgradnje politički stabilne i sigurne države, na temelju njihovih interesa, mogućnosti i naobrazbe. Posebno ćemo se zauzimati za aktivnu politiku zapošljavanja mladih, osmišljenu potporu mladim obiteljima i poboljšanje položaja seoske mladeži. U sustavnoj brizi o mladim talentima poticati ćemo mjere državne politike u naobrazbi, te osnivanje zaklada za posebno nadarene mlade ljude u svim područjima.

Osobito ćemo se zalagati za djelotvornu politiku povratka mladih iseljenika u Hrvatsku i njihovo uključivanje u gospodarski i ukupni kulturni i duhovni život Hrvatske.

Poticati ćemo razvoj sustavne skrbi o siromašnoj i socijalno ugroženoj mladeži.

STARIJE OSOBE

Hrvatska demokratska zajednica se zauzima za optimalno zadovoljenje svih potreba starijih građana, uz podizanje razine kvalitete života, za sudjelovanje starijih ljudi u rješavanju pitanja vezanih uz uvjete vlastita života, te za njihovo sudjelovanje u svim segmentima društvenoga života za koje imaju sposobnosti i interes.

Zalažemo se za partnerstvo između državnih službâ, privatnog sektora i nevladinih organizacija u skrbi za starije ljude.

Protivimo se diskriminaciji starijih osoba na tržištu rada.

Zalažemo se da skrb za starije osobe bude temeljena na načelu međugeneracijske solidarnosti, čovječnosti i ljubavi prema bližnjem.

Zauzimamo se da starija osoba ima pravo izbora skrbi, u obitelji ili u domu za starije osobe, pri čemu se zalažemo za izgradnju dostatnoga broja domova za starije osobe.

Osobitu brigu moraju uživati starije osobe na selu i na područjima od posebne državne skrbi.

Mirovinsko osiguranje. Hrvatska demokratska zajednica zalaže se da svi građani moraju na primjeren način biti obuhvaćeni mirovinskim osiguranjem.

U razradi reforme mirovinskoga osiguranja, temeljene na tri stupa, treba odgovorno i pažljivo pratiti ostvarivanje sustava, osobito glede sigurnosti sredstava uložениh u mirovinske fondove i u svezi s tim donositi dodatne propise.

Držimo da će mirovinska reforma također donijeti pozitivne učinke na rast domaće štednje, razvoj tržišta kapitala i sveukupan gospodarski rast.

Pozitivni učinci mirovinske reforme na financijski položaj Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje bit će vidljivi tek u srednjem roku. U kratkom roku je potrebno poboljšati sustav kontrole i naplate doprinosa.

VJERSKE ZAJEDNICE

Nakon polustoljetnog ateističkog i antiteističkog komunističkog režima, u kojem je sloboda vjere bila zatirana, a život crkava i vjerskih zajednica, različitim načinima, pa i najdrastičnijim, gušen i onemogućivan, HDZ je poslije 1990. i na tom polju napravio potpun i prirodan zaokret.

U Ustav i zakone je uvedena potpuna sloboda vjere i ravnopravnost vjerskih zajednica uz jasan naglasak njihove odvojenosti od države. Nastojalo se je, a velikim dijelom i uspjelo, ispraviti brojne povijesne nepravde glede dobara, institucija i službenika vjerskih zajednica.

Najveći je korak napravljen u uređivanju odnosa s Katoličkom crkvom potpisivanjem četiriju ugovora, koji kao cjelina predstavljaju jedan suvremen konkordat.

Time su riješeni odnosi s Katoličkom crkvom.

Poslije 3. siječnja 2000. godine koalicijska vlast nije nastavila istim tempom, pa nisu na sličan način riješeni odnosi s ostalim vjerskim zajednicama, što je bio planirani sljedeći korak, niti su provedene mnoge mjere koje slijede iz potpisanih ugovora.

Hrvatska demokratska zajednica smatra svojim prioritetima:

- reguliranje prava vjerskih zajednica, na različite načine, ovisno o njihovom ustroju, kojim bi se i njima omogućilo slobodno i nezavisno djelovanje,
- donošenje zakona o vjerskim zajednicama, koji će prepoznati i jasno razlučiti sekte od vjerskih zajednica,
- daljnju i dosljednu provedbu potpisanih ugovora,
- dijalog i uvažavanje glasa Crkve o važnim moralnim i socijalnim pitanjima, za dobro čovjeka.

HRVATSKA I SVIJET

Temelj vanjske politike Hrvatske demokratske zajednice jest volja za ostvarenjem mira u slobodi i razumijevanju među narodima. U tom cilju HDZ želi jačati dobre odnose sa svim zemljama koje prihvaćaju suradnju na ravnopravnim temeljima.

HDZ zastupa ulazak Republike Hrvatske u europske i transatlantske političke, gospodarske i vojno sigurnosne integracije na individualnoj osnovi, uz zaštitu nacionalnih i državnih interesa, a protiv je bilo kakvih balkanskih ili neojugoslavenskih regionalnih udruživanja.

Mir i sigurnost u međunarodnim razmjerima za nas su više od obične vojne sigurnosti. Pod sigurnosnom politikom razumijevamo i međunarodnopravnu zaštitu ljudskih, građanskih i etničkih prava, smirivanje vjerskih i etničkih sukoba, sprječavanje i otklanjanje ekoloških razaranja, te borbu protiv terorizma i svih oblika organiziranog međunarodnog kriminala.

Hrvatska vlada, predvođena Hrvatskom demokratskom zajednicom, osigurat će aktivno zalaganje Republike Hrvatske kao članice Ujedinjenih naroda na ostvarivanju Povelje UN.

Hrvatska i Europa

Prioritet Republike Hrvatske je punopravno članstvo u Europskoj uniji, koja se dokazala kao jezgra stabilnoga mira, slobode i visokoga životnog standarda.

Mi razumijemo Europu kao kontinent čije narode, unatoč svim nacionalnim, političkim, kulturalnim i gospodarskim razlikama povezuje zajedničko povijesno naslijeđe, zajednički življena sadašnjost i zajednički rad na ujedinjujućoj budućnosti.

Ujedinjena Europa ima izgleda samo ako se temelji na prosvijećenom i učvršćenom samorazumijevanju svakoga naroda i očuvanju njegova nacionalnog identiteta. Jedinstvo Europe treba postojati na načelima poštivanja različitosti, partnerstva i ravnopravnosti.

HDZ, slično srodnim europskim narodnim strankama, zastupa stajalište po kojemu se prijenos ovlasti na nadnacionalne institucije ili organizacije može ostvariti samo na načelu supsidijarnosti, kako se nacionalne zadaće ne bi nepotrebno internacionalizirale.

Držimo da je sigurnost u Europi moguće postići samo zajedničkim naporima. HDZ se

zalaže za snažnu hrvatsku vojsku, koja bi - integrirana u europske i atlantske sigurnosne strukture - dala doprinos stabilnosti i miru.

I seljena Hrvatska

Republika Hrvatska treba biti posebno odgovorna prema Hrvatima u inozemstvu. HDZ je svjestan značajnoga doprinosa hrvatskih iseljenika u pogledu razumijevanja među narodima i njegovanja međunarodne i međudržavne suradnje, te se zalaže za aktivno očuvanje nacionalnoga, duhovnog i kulturnog identiteta hrvatskoga iseljeništva. Posebno promičemo i zastupamo povijesnu istinu da su za obranu slobode hrvatskoga naroda i uspostavu samostalne i nezavisne hrvatske države jednako zaslužne domovinska i iseljena Hrvatska, te njihovo zajedništvo mora biti i u temelju naše budućnosti.

Hrvatska demokratska zajednica odlučno će nastojati na ustavnim pravima hrvatskih državljana s prebivalištem u inozemstvu, na jednakom izbornom aktivnom i pasivnom pravu Hrvatâ koji žive izvan domovine, u izborima za Hrvatski sabor i predsjednika Republike Hrvatske.

Odnos prema Bosni i Hercegovini

Zbog povijesne i geografske povezanosti Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine, te zbog života hrvatskog naroda u BiH, odnosi između dviju država trebaju biti posebno tijesni i prijateljski. HDZ se zalaže za produbljenje i izgradnju tih odnosa. Pretpostavka za to je trajna stabilnost u toj susjednoj državi, na temelju ustavnoga uređenja koje će omogućiti ravnopravnost, konstitutivnost i suverenost sva tri naroda na cijelom području BiH. Hrvatska demokratska zajednica će odlučno nastojati na očuvanju statusa ravnopravnosti, konstitutivnosti i suverenosti hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini, te će i nadalje u budućnosti razvijati svestranu suradnju s HDZ Bosne i Hercegovine u svrhu dobrobiti hrvatskoga naroda.

HDZ drži da je sadašnja neadekvatna teritorijalna podjela BiH izvor trajne nestabilnosti. U tijeku godinâ od potpisivanja Daytonskog sporazuma pokazalo se da na njihovim temeljima nije moguća samoodrživa i demokratska Bosna i Hercegovina, u kojoj bi bila zajamčena suverenost i jednakopravnost hrvatskoga naroda, te je zato potreban nov dogovor o ustavnom uređenju i teritorijalnom ustrojstvu BiH, u kojemu dogovoru treba sudjelovati i Republika Hrvatska.

Politika prema susjedima

Hrvatska demokratska zajednica želi dobre odnose i suradnju sa svim susjednim državama, te zastupa stajalište da se postojeća ili moguća sporna pitanja rješavaju prije svega izravnim pregovorima, a u krajnjem slučaju međunarodnom arbitražom. Podržavamo napore međunarodne zajednice za postizanje trajnoga mira i političke stabilnosti na jugoistoku Europe, u čemu Hrvatska treba imati djelatnu ulogu. Želimo razvijati dobre odnose i sa Srbijom i Crnom Gorom, koje su svršetkom dvadesetoga stoljeća izvršile agresiju na Republiku Hrvatsku, s tim da se na zadovoljavajući način riješe i pitanja sudbine zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja i civila, kažnjavanja ratnih zločinaca, povrata imovine i naknade ratne štete, sukcesije, i ostalih otvorenih pitanja.

Srednja Europa i Mediteran

Hrvatska povijesno pripada srednjoeuropskom i mediteranskom civilizacijskom i kulturnom krugu. Iz toga razloga, kao i problema što ih nosi sadašnjica, HDZ teži za posebno bliskim odnosima Republike Hrvatske sa srednjoeuropskim i sredozemnim zemljama.

Odnos prema globalizaciji

Hrvatska demokratska zajednica smatra da prosperitet Hrvatske u budućnosti u mnogočemu ovisi o stavu prema posljedicama, koje nastaju u procesu globalizacije. Rastuća mobilnost informacija, kapitala, roba, usluga i ljudi temeljne su značajke procesa globalizacije u svjetskim razmjerima.

Multinacionalne kompanije s mrežom svojih proizvodnih, trgovinskih, bankarskih i drugih filijala temeljni su nositelji globalizacije. Pri tome teže ukinuti barijere što ih postavljaju nacionalne države, koje na taj način štite svoj gospodarski i kulturni identitet.

Držimo da se Republika Hrvatska treba odlučno suprotstavljati onim oblicima i načinima globalizacije, koji su suprotni hrvatskim državnim i nacionalnim interesima.

Istodobno, Hrvatska treba posebno razmotriti svaki segment globalizacije i potražiti načine koji omogućavaju naš uspješan nastup na globalnom svjetskom tržištu i participaciju u svjetskom civilizacijskom krugu.

Da bi se dugoročno minimizirale negativne posljedice globalizacije po hrvatsko gospodarstvo i hrvatski nacionalni identitet, HDZ se zalaže za:

- nov pristup naobrazbi, znanosti i kulturi u cilju očuvanja znanstvenog i kulturnog naslijeđa, te za školovanje stručnjaka koji će jamčiti efikasnost u pojedinim granama proizvodnje i uspješnu konkurentnost na svjetskom tržištu. Bez provođenja permanentne naobrazbe, Hrvatska ne će biti u stanju apsorbirati tehnološki progres;
- poticanje svih procesa uspješnog tržišnog ponašanja i uvođenja suvremenog menadžmenta;
- izradu nacionalnog strateškog marketinškog programa, koji će sjediniti elemente naše prepoznatljivosti u proizvodnji, kulturi i umjetnosti;
- očuvanje hrvatskih prirodnih posebnosti, osobito Jadranskoga mora što će pridonijeti i razvoju turizma;
- usavršavanje koncepta diplomacije koji stavlja naglasak na specijalističke oblike diplomacije (gospodarska, kulturna, sportska), kao i na njezinu interdisciplinarnost;
- poticanje povećanja izvoza roba i usluga na dugi rok, što iziskuje napore u snaženju hrvatskoga gospodarstva i prilagodbi uvjetima koji vladaju na svjetskom tržištu, prvenstveno europskom, gdje su zemlje EU naši najvažniji trgovinski partneri.

HDZ smatra da odlazak obrazovanih mladih ljudi iz Hrvatske treba zaustaviti, što je utoliko važnije, jer korespondira s procesom starenja hrvatskoga stanovništva.